

รายงานการวิจัย

การประเมินภาวะสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงของเด็กวัยเรียน
เพื่อกำหนดนโยบายสาธารณสุขบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของสถาบัน
สุขภาพและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สุวรรณา จันทร์ประเสริฐ

นิสากร กรองเพชร

พัชรินทร์ พูลทวี

วันดี นิลสำราญจิต

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2552

รายงานการวิจัย

การประเมินภาวะสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงของเด็กวัยเรียน
เพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะบนพื้นฐาน
การมีส่วนร่วมของสถาบันสุขภาพและผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน
ภาคตะวันออกเฉียง

พิมพ์ที่ กองบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา
ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี 20131
ปีที่พิมพ์เผยแพร่ 2552

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีงบประมาณ 2551

โดยความเห็นชอบของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คณะผู้วิจัย

สุวรรณ จันทน์ประเสริฐ
นิสากร กรุงไกรเพชร
พัชรินทร์ พูลสวัสดิ์
วันดี ไตรภักษา

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การประเมินภาวะสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงของเด็กวัยเรียนเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณสุขบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของสถาบันสุขภาพและมีผู้ส่วนได้เสียในชุมชน ภาคตะวันออก” ดำเนินการ โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย งบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยบูรพา ปีงบประมาณ 2551 โดยความเห็นชอบของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ คุณนิศยา ภักดี และ คุณรัตนา พงศ์พันธ์ พยาบาลวิชาชีพประจำศูนย์สุขภาพชุมชน ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย และกรุณาช่วยประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ ขอขอบคุณนิติศัลยแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียน คุณครู ประชาชน ชุมชน กรรมการชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขทุกท่าน ประชาชนผู้แทนครอบครัว และเด็กวัยเรียนในชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มิได้เอ่ยนามในที่นี้ ที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูล ความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยดี

สุวรรณา จันทร์ประเสริฐ

หัวหน้าโครงการวิจัย

30 ตุลาคม 2552

เรื่อง การประเมินภาวะสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงของเด็กวัยเรียนเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณสุขบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของสถาบันสุขภาพและผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัย สุวรรณมา จันทร์ประเสริฐ นิสากร กรุงไกรเพชร พชรินทร์ พูลทวี และ วันดี โตรักษา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินภาวะสุขภาพและแผนงานทางการกำหนดนโยบายสาธารณสุขด้านสุขภาพของเด็กวัยเรียนตามความคิดเห็นของผู้แทนสถาบันและผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพเด็กวัยเรียนในชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้แทนของสถาบันในชุมชน ได้แก่ ผู้แทนจาก 1) ครอบครัว 2) โรงเรียน 3) สถานบริการสาธารณสุข 4) องค์กรปกครองท้องถิ่น 5) คณะกรรมการชุมชน 6) กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน จาก 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยองและจังหวัดสระแก้ว ทำการสุ่มศึกษาในพื้นที่จังหวัดละ 1 ตำบลที่มีบุคลากรสาธารณสุขที่ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา มีโรงเรียนในพื้นที่และยินดีร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สุ่มหมู่บ้านหรือชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยบริการสาธารณสุขนั้น จำนวนรวม 3 หมู่บ้าน กับ 2 ชุมชน ทำการวิจัยด้วยกระบวนการประชุมกลุ่มย่อย การจัดทำเวทีประชาคมชุมชน การสะท้อนข้อมูลให้กับตัวแทนสถาบันต่าง ๆ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวนรวม 5 คน ที่ผ่านการอบรมทำความเข้าใจร่วมกันถึงเนื้อหา วัตถุประสงค์ วิธีการนำกิจกรรม การสังเกต การเก็บข้อมูล และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเป็นอย่างดีแล้ว ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบหลายทาง (triangulation technique) ร่วมกับการบันทึกเสียง บันทึกภาพ และบันทึกวีดิโอพร้อมเสียง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยมีดังนี้

องค์ประกอบภาวะสุขภาพ การประเมินภาวะสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพของเด็กวัยเรียนตามผู้แทนสถาบันในชุมชนพิจารณาถึงประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

- 1) องค์ประกอบด้านร่างกาย ได้แก่ โรคที่มีความรุนแรงมาก คือ โรคไข้เลือดออก และกลุ่มโรคที่พบบ่อยในเด็กวัยเรียน ได้แก่ โรคทางโภชนาการ โรคพิษสุนัขบ้า และ ไข้หวัด
  - 2) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม ได้แก่ การรับประทานอาหารที่ไม่เหมาะสม การซื้อรถจักรยานยนต์ที่ไม่ปลอดภัย ดิคเกมส์ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้สารเสพติด และการใช้ความรุนแรง
  - 3) องค์ประกอบทางด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ ความก้าวร้าว วิวาท และความซึมเศร้า
  - 4) องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มลพิษทางอากาศ
  - 5) องค์ประกอบทางด้านสังคม ได้แก่ การเป็นชุมชนเมือง การย้ายถิ่นของแรงงาน
- ประเด็นข้อเสนอแนะ โน้มนโยบายสาธารณสุข คือ การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก การแก้ไขปัญหาเพศสัมพันธ์ การออกกำลังกาย และ อาหารสะอาด ปลอดภัยในชุมชน

คำสำคัญ: ภาวะสุขภาพ เด็กวัยเรียน นโยบายสาธารณสุขเพื่อสุขภาพ

Title: Health Status and Health Risk Assessment of School - Age Children for Public Health Policy by Community Institutes and Stakeholders Participation, Eastern Region

Researchers: Suwanna Junprasert, Nisakorn Krukraipetch, Phutcharin Phunthawe, and Wandee Toruksa

ABSTRACT

The purpose of this action research was to identify health status and the trend of public health policy for school age children by community institutes and stakeholders in the eastern community area. The participants consisted of presenters from households, schools, community health care centers, local administrators, community committees, etc. Two provinces were selected by simple random sampling, Rayong Province, and Srakaew Province, and one sub-district selected from each province, which the community health workers were allowed to study where there was a school in the area, and agreed to collaborated with other community institutes for this research. Then selected three, and two villages in those community health care center responsibility areas. The focus groups, public hearings in community, data reflection, in-depth interview, by the researcher and assistants were used for data collection. Triangulation technique with recorded sound, photography, recorded video were used to valid the data. The data was analyzed by content analysis. The results of the study were as follows:

The health status and health risks of school age children consist of 5 components:

- 1) Physical component: the high severity disease, dengue hemorrhagic fever, and the most common disease in children, obesity and malnutrition disease, dental disease, and common cold.
- 2) Behavioral component: Poor quality food eating, unsafe motorcycle riding, game playing, drugs substance, and teenage violence.
- 3) Psychological and mental component: aggressive, lonely, and depression
- 4) Environmental component: air pollution
- 5) Social component: urban area, labour migration.

The issue to be trended to develop public health policy for children was the prevention and controlling dengue hemorrhagic fever, sexual problem solutions, exercise and clean and safe food in the community.

Key words: health status, school age children, public health policy

สารบัญ

ปกใน	ก
คณะผู้วิจัย	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อ	ง
ABSTRACT	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ช

เนื้อหา

บทที่	หน้า	หน้า
บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเข้ามาและความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
	คำถามการวิจัย	4
	วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	4
	ขอบเขตการวิจัย	4
	นิยามศัพท์	5
	กรอบแนวคิด ในการวิจัย	6
บทที่ 2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
	เด็กวัยเรียน	7
	องค์ประกอบ และสุขภาพของเด็กวัยเรียน	9
	นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพเด็กวัยเรียน	13
	รูปแบบการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชน	17
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	20
	ประชากร	20
	กลุ่มตัวอย่าง	20
	เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	21
	กระบวนการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล	22
	การวิเคราะห์ข้อมูล	24
	การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4	ผลการศึกษา	25
	ส่วนที่ 1 รูปแบบการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ	25
	ส่วนที่ 2 ภาวะสุขภาพ และปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพ ของเด็กวัยเรียน	28
	ส่วนที่ 3 แนวโน้มนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพเด็กในชุมชน	36
บทที่ 5	สรุปอภิปราย และข้อเสนอแนะ	39
	สรุปผลการวิจัย	39
	การอภิปรายผล	40
	ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	43
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	44
	เอกสารอ้างอิง	46
	ภาคผนวก	49
	ประวัติผู้วิจัย	50
สารบัญภาพ		
ภาพที่	ชื่อภาพ	หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย	6